

Charles Sanders Peirce'ün Pragmatik Felsefesinde Dil Düşünce ve Anlam İlişkisi

Hasan Hüseyin KARGIN

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1529

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 289

Kitap Adı: Charles Sanders Peirce'ün Pragmatik Felsefesinde Dil Düşünce ve Anlam İlişkisi

Book Title: The Relationship between Language Thought and Meaning in Charles Sanders Peirce's Pragmatic Philosophy

ISBN: 978-625-5536-02-0

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536020

Yazar | Author: Hasan Hüseyin KARGIN | orcid.org/0000-0002-7085-5261

Kurum | Institution: Milli Eğitim Bakanlığı | ROR ID: ror.org/00jga9g46

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 278

Yayın Tarihi | Publication Date: Ocak | January 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: CFAF | Anlam felsefesi ve dil felsefesi | Philosophy of meaning & philosophy

BISAC: PHI038000 | Felsefe / Dil | Philosophy / Language

THEMA: QDTQ | Dil felsefesi | Philosophy of language

LC: B835 | Pragmatizm (Felsefi akım) | Pragmatism (Philosophical movement)

Atf Bilgisi | Cite as: Kargin, Hasan Hüseyin. *Charles Sanders Peirce'ün Pragmatik Felsefesinde Dil Düşünce ve Anlam İlişkisi*. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Charles Sanders Peirce'ün Pragmatik Felsefesinde Dil Düşünce ve Anlam İlişkisi

Hasan Hüseyin KARGIN

Ankara 2025

Editörler Hakkında/About the Editor

Hasan Hüseyin KARGIN

Malatya ili, Doğanşehir ilçesi, Erkenek Kasabası'nda doğdu. İlköğretimi Erkenek Hürriyet İlköğretim Okulu'nda, liseyi Malatya'da tamamladı. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Bölümü'nden lisans mezunu oldu. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Felsefesi alanında hazırladığı “Muhammed İktbal'de Benlik Felsefesinin Unsurları” adlı tez çalışması ile yüksek lisans derecesini, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırladığı “Charles Sanders Peirce'ün Pragmatik Felsefesinde Dil, Düşünce ve Anlam İlişkisi” adlı tez çalışması ile de Felsefe Tarihi alanında doktora derecesi aldı. İngilizce ve Arapça bilen KARGIN, Bilim Felsefesi, Dil Felsefesi, Din Felsefesi, Eğitim Felsefesi, Estetik, Etik, İslam Felsefesi, Felsefe Tarihi, Türk Düşünce Tarihi, Kalam gibi alanlarda çalışmaktadır.

Was born in Erkenek town, Doğanşehir district, Malatya province. He completed his primary education at Erkenek Hürriyet Primary School and high school in Malatya. He graduated from Inonu University, Faculty of Education, Department of Classroom Teaching. He received his master's degree in Islamic Philosophy from İnönü University Institute of Social Sciences with his thesis titled “Elements of the Philosophy of Self in Muhammad Iqbal” and his doctorate degree in History of Philosophy with his thesis titled “The Relationship between Language, Thought and Meaning in Charles Sanders Peirce's Pragmatic Philosophy” from Ankara University Institute of Social Sciences. KARGIN, who speaks English and Arabic, works in fields such as Philosophy of Science, Philosophy of Language, Philosophy of Religion, Philosophy of Education, Aesthetics, Ethics, Islamic Philosophy, History of Philosophy, History of Turkish Thought, Theology.

Kitap Hakkında

Charles Sanders Peirce'ün

Pragmatik Felsefesinde Dil, Düşünce ve Anlam İlişkisi

Bu kitapt, Charles S. Peirce'ün, pragmatik felsefesinde dil düşünce ve anlam ilişkisini ele almaktadır. Peirce, geliştirdiği pragmatik yöntemiyle ve kurduğu göstergebilimi teorisi ile modern dil felsefesinin öncülüğünü yapar. Peirce'ün pragmatik yöntemi bir önermedeki kapalı ifadeleri ve metafizik kavramları açıklığa kavuşturma amacındadır. Bu noktadan hareketle düşünür, varlığı bölümlenmek yerine, öznedeki tezahürünü bölümlenmeyi tercih eder. Peirce'ün bu kategorileri fenomenolojik yapıda olup Birincilik, İkincilik ve Üçüncülükten oluşur. Peirce, pragmatizmin temelinde ve kendi fenomenoloji anlayışının çatısı altında bilimlere mimari bir bütünlük içinde bir araya getirmeye çalışır. Deneyimci bir filozof olan düşünürümüze göre deneyim dili, dil, düşünceyi, düşünce de anlamı meydana getirir. Dil, düşünce ve anlam ilişkisine üç farklı yaklaşım söz konusudur. İlk grup: düşüncenin esas, dilin ise bir vasıta olduğunu, ikinci grup: dil ve düşüncenin bir olduğunu, üçüncü grup ise: dilin, düşünceyi meydana getirdiğini iddia etmiştir. Pragmatizm bir yaşam felsefesi olduğundan, bu felsefenin anlam kuramı kullanımı esas alır. Kullanılan ve insanın karşı karşıya kaldığı problemlerin çözümüne katkı sağlayan önermeler anlamlıdır. Benlik, göstergeleri sınıflandırır, sürekli olarak gösterge alımlar, gösterge yayar, hatta kendisi de bir gösterge olur. Benliğin diyolojik yapısı, benlik ile dünya, benlik ile insan ve toplum arasındaki irtibatı sağlar. Anlam, sabit değil bağlamsaldır. Yer ve zaman değiştiğinde bağlam da değişecektir. Bu nedenle anlamı sabitleme girişimleri ve dilin çoğul yapısını teke indirgeme girişimleri beyhude girişimlerdir. Peirce, semiyotik oyun kuramıyla, tüm dilsel ifadeleri gündelik hayattaki anlamlık gösterge (dil) oyunları olarak değerlendirir.

Anahtar Kelimeler: Pragmatizm; Peirce; Kategoriler; Dil; Düşünce; Anlam

About the Book

The Relationship between Language, Thought and Meaning in Charles Sanders Peirce's Pragmatic Philosophy

This book, examines the relationship between language, thought, and meaning in the pragmatic philosophy of Charles S. Peirce. Through his development of the pragmatic method and his theory of semiotics, Peirce became a pioneer of modern philosophy of language. His pragmatic method aims to clarify closed expressions and metaphysical concepts in propositions. From this point, he chooses to divide the manifestation of the subject rather than dividing existence. Peirce's categories are phenomenological in structure and consist of Firstness, Secondness, and Thirdness. As a demarcationist philosopher, Peirce attempts to bring the sciences together under the umbrella of his own phenomenology. According to the philosopher, experience creates language, which in turn creates thought, and thought creates meaning. There are three different approaches to the relationship between language, thought, and meaning. The first group argues that thought is primary and language is a tool; the second group argues that language and thought are one; and the third group argues that language creates thought. Since pragmatism is a philosophy of life, its theory of meaning is based on usage. Propositions that contribute to solving problems faced by humans and those that classify indicators are meaningful. The self classifies indicators, constantly receives and sends indicators, and even becomes an indicator itself. The dialogical structure of the self establishes the connection between the self and the world, the self and humans, and the self and society. Meaning is contextual, not fixed. When time and place change, the context changes as well. Therefore, attempts to fix meaning and to reduce the plurality of language to a single form are futile. Using his theory of semiotic play, Peirce evaluates all linguistic expressions as momentary sign (language) games in everyday life.

Keywords: Pragmatism; Peirce; Categories; Language; Thought; Meaning

ÖN SÖZ

Dil üzerine düşünmek Platon'dan beri felsefenin gündeminde olmuştur. Zira dil, insanların düşüncelerini ifade etmek için kullandıkları sembolik bir sistemdir. Düşüncelerimiz de dil aracılığıyla ortaya çıktığı için dil ve düşünce birbirinden ayrılamaz kabul edilmiştir. Anlam ise dilin, yani semboller sisteminin önemli bir yönünü temsil etmiştir. Dilin anlamsal özellikleri sayesinde dünya hakkında bilgi edinmemiz ve düşüncelerimizi ifade etmemiz mümkün olmuştur. Sonuç olarak felsefe tarihi boyunca dil, düşünce ve anlam arasında sıkı bir ilişkinin mevcudiyeti kabul edilmiştir. Dil, düşünce ve anlam ilişkisi, 19. yüzyılın sonlarına doğru Frege'nin çalışmaları ile felsefi bir disiplin haline gelen dil felsefesinin ana problemini teşkil etmiştir. Dil felsefesinin kurucusu olarak kabul edilen Frege, dili, ilk felsefe olarak kabul eder ve dil felsefesinin ontolojiden de epistemolojiden de önce geldiğini ileri sürer. Frege'den dokuz yaş büyük olan Charles Sanders Peirce, dil, düşünce ve anlam ilişkisini merkeze alarak bütün olguları kapsayacak bir göstergebilimi teorisi kurmuştur. Peirce'ün göstergebilimi teorisi, bu bakımdan dil felsefesinin öncüsüdür. Fakat düşünür, analitik dil felsefecilerinin bakış açılarını benimsemez. Çünkü Peirce'e göre anlam sadece mantık önermeleri ile sınırlı tutulamaz. Zira sonsuz bir akış içinde olan, sürekli bir oluş ve bozuluşla kendini yenileyen dünyayı ve dinamik, akışkan bir yapıda olan hayatı, sayısız fonksiyonlarla donatılmış insanı sadece mantığın önermeleriyle anlamaya çalışmak, insanoğluna yapılacak en büyük kötülüklerden biri olur. Peirce'ün düşüncesi insan bilgisini deneyim temelli bir bütünlük içinde birliğe getirme amacını taşır. Bilimlerin sistematik bir sınıflandırmasını kendinden önceki Platon, Aristoteles, İbn Sina, Farabi, Kant ve Hegel gibi büyük sistem filozoflarının yaptıklarına benzer şekilde, kendi özgün sistemi içinde geliştirmeye çalışır.

KISALTMALAR

A.g.e.	: Adı geçen eser
A.g.m.	: Adı geçen makale
A.Ü.	: Ankara Üniversitesi
bk.	: Bakınız
bs.	: Basım
Bşk.	: Başkanlığı
C	: Cilt
Co.	: Company
CP	: Collected Papers of Charles Sanders Peirce
çev.	: Çeviren
Derg.	: Dergisi
drl.	: Derleyen
ed.	: Editör
Edi.	: Edition
E.P. 1	: Essential Peirce 1.
E.P. 2	: Essential Peirce 2.
Hzl.	: Hazırlayan
İ.F.D.	: İlahiyat Fakültesi Dergisi
İ.Ü.S.B.E.	: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
s.	: Sayfa
vd.	: ve diğerleri
Vol	: Volume (Kitap Cildi)
P.W.	: Philosophical Writings Of Peirce.
W1	: Writings of Charles S. Peirce, Vol.1.
W2	: Writings of Charles S. Peirce, Vol.2.
W3	: Writings of Charles S. Peirce, Vol 3.
W4	: Writings of Charles S. Peirce, Vol 4.
W5	: Writings of Charles S. Peirce, Vol 5.
W6	: Writings of Charles S. Peirce, Vol 6.
W7	: Writings of Charles S. Peirce, Vol 7.
W8	: Writings of Charles S. Peirce, Vol 8.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
KISALTMALAR	9

GİRİŞ VE ARAŞTIRMANIN DAYANAKLARI

GİRİŞ	13
1.2. Sorun (Problem) Durumu	15
1.3. Araştırmanın Konusu	17
1.4. Araştırmanın Amacı	19
1.5. Araştırmanın Önemi	20
1.6. Araştırma Yöntemi	22
1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları	23

BİRİNCİ BÖLÜM

BİR YAŞAM FELSEFESİ OLARAK PRAGMATİZM	27
1.1. Peirce'ün Gerçeklik Anlayışı	27
1.2. Peirce'ün Fenomenolojisi (Faneroskopisi)	42
1.3. Kategoriler	49
1.4. Kategorilerin Ortaya Çıkışları	54
1.5. Düşünsel Mimari (Arkitektonik)	56
1.7. Peirce'ün Bilimler Tasnifi	64

İKİNCİ BÖLÜM

DİL VE DÜŞÜNCE İLİŞKİSİ	79
2.1. Modern Dönemde Dil- Düşünce İlişkisi	79
2.2. Peirce'ün Dil Anlayışı	90
2.3. Peirce ve Wittgenstein'da Dil	103
2.4. Peirce ve Frege'de Dil	131
2.5. Peirce ve Victoria Welby'de Dil ve Anlam	145

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÖSTERGE OLARAK ANLAM	171
3.1. Pragmatik Maksim (Anlam Kuralı)	171
3.2. Kullanım ve Anlam	186
3.3. Kategoriler ve Anlam	194

3.4. Belirsizlik ve Anlam-----	209
3.5. Dizgesellik ve Anlam-----	226
3.6. Diyolojik Ben ve Anlam-----	231
3.7. Gösterge Oyunu Olarak Anlam-----	240
SONUÇ -----	249
KAYNAKÇA -----	265
DİZİN -----	275